

Sausio 24-ąją šalyje startuoja nacionalinis mokinių pasiekimų patikrinimas, nepaliekantis abejingų visų amžiaus grupių. Įvertinimų, kaip sekasi mokytis, moksleiviai, be abejonės, ir nekantriai laukia, ir bijo. Kaip laukia ir bijo vaikų tėvai, mokytojai, visos švietimo sistemos atstovai. Vilniaus humanistinės mokyklos įkūrėja ir vadovė Sonata Petraitienė neslepia - apie vaikų pasiekimų vertinimą pažymiu ji girdėjo ne vieną dviprasmišką atsiliepimą. Tačiau labai įdomus faktas yra tai, kad viduramžiais scholastikos mokyklose pažymys buvo laikomas pačia tikriausia humanistinių vertybių išraiška, o mūsų laikais kartais jis tampa bėda. Kodėl?

Mūsų švietimo sistema neturi kito įrankio

„Vienareikšmiškai - pažymys yra įgijęs bauginamojo poveikio funkciją, tačiau, kalbant apie mūsų mokyklos mokinių vertinimo sistemą, reikia kalbėti truputį apie kitus dalykus ir plačiau“, - intriguoja S. Petraitienė ir tęsia, kad visoms šalies mokykloms egzistuoja valstybės numatyta vaikų vertinimo tvarka. Kokia mokykla bebūtų, ji turi paisyti bendros tvarkos, antraip būtų nesąžininga šeimų atžvilgiu. Juk jei sumanytų šeima vaiką pervesti iš mokyklos, kur nėra pažymių sistemos, į mokyklą, kurioje gauni pažymius, ji neturėtų dokumento, kuriame atsispindėtų vaiko gebėjimų įvertinimas.

„Mūsų priešmokyklinukai gauna kompetencijų aprašus mokslo metų pabaigoje, pradinukai jau daug metų pažymių visai negauna - jų įvertinimas yra pasiekimų lygio nustatymas. O nuo 5 klasės prasideda pažymiai - dešimtbalė sistema. Štai čia ir susiduriama su visai kitokiomis patirtimis“, - šypteli mokyklos vadovė.

Vaikai iš pradžių labai nori pažymių, net svajoja apie juos kaip apie apdovanojimą. „Bet, aišku, vaikai svajoja tik apie gerus pažymius, o ne apie blogus. Kai pasipila ne tik dešimtukai, pažymys tampa baisia bausme, demotyvuojančiu veiksmu“, - sako pedagogė, paaiškindama, kad yra atlikta daug tyrimų, kurie rodo, kad pažymiai smukdo mokymąsi. Deja, mūsų švietimo sistema neturi kito įrankio.

Tai yra blogoji praktika

Vaikų vertinimas - labai sudėtinga ugdymo proceso dalis. Tarp tėvų, šeimų, visuomenėje visada sklindo žinia, kad tai pati baisiausia, bauginanti mokymosi dalis. Todėl, kad vaikas yra apibūdinamas kažkokiu konkrečiu balu, mes jį priskiriame kažkokiai kategorijai pagal atitinkamus rodiklius.

„O man neseniai pavyko rasti labai įdomios informacijos. Viduramžiais scholastikos mokyklose, manoma, kad dėl visuomenės spaudimo, fizinės bausmės buvo pakeistos

pažymiu. Ir pažymys tam tikra prasme Renesanso laikotarpiu atrodė kaip pati tikriausia humanistinių vertybių išraiška. Fizinių bausmių nebeliko, bet atsirado pažymys. Deja, pažymys labai transformavosi ir, jei visi įsivaizduojame, kad jis yra tik žinių lygio rodiklis, pažymys tapo ne tik žinių lygio požymiu. Jis tapo visą asmenybę apibūdinančiu dalyku. Čia yra didžiausia bėda“, – pastebi S. Petraitienė.

Kartais pažymys gali tapti ir susidorojimo įrankiu. Nebūtinai su vaiku, bet ir su jo mokytojais. Nes kai susiduriama su nacionalinio lygio vaikų žinių patikrinimais, pagal vaikų gautus pažymius nustatomas ir mokytojo profesionalumas. Net visos mokyklos darbo kokybė būna vertinama pagal vaikų pažymius.

„Tai yra blogoji praktika. Mokytojai neretai jaučia net didesnę stresą, laukdami vaikų pasiekimų vertinimų rezultatų, nei mokiniai“, – atsidūsta pašnekovė.

Be grįžtamojo ryšio neįmanoma pažanga

S.Petraitienė prieš kelerius metus pati dalyvavo darbo grupėje, kai buvo rengiami patys pirmieji lietuvių kalbos standartizuoti testai. Šiandien ji gali užtikrintai pasakyti, kad kai ministerijoje vyksta diskusijos, dirba darbo grupės, kai kuriami testai vaikų žinioms patikrinti, niekuomet nekuriamas įrankis, skirtas bausmei ar susidorojimui.

„Visada vertinimo įrankiai kuriami, turint pačių geriausių ketinimų. Vertinimas, kaip ugdymo proceso dalis, yra organiškai ir labai svarbus. Mes visi patobulėjame tik tada, kai gauname grįžtamąjį ryšį. Tai susiję su bet kokia mūsų veikla. Mezgi – vertini, ar akys vienodo dydžio. Jei nevienodo, išardai ir mezgi iš naujo. Lygiai taip pat ir mokyme – be grįžtamojo ryšio neįmanoma pažanga. Mokinys privalo nuolat gauti iš mokytojo atsaką, ar teisinga linkme juda, ar gerai suprato medžiagą. O mokytojas nuolat pasitikrina, ar nėra netikslumų jo mokyme, ar nesusidaro spragos, kurias reikia užpildyti“, – kalba Humanistinės mokyklos vadovė.

Bėdos prasideda tada, kai įrankį imame naudoti netinkamai. Pavyzdžiui, jei peilį paimi netaisyklingai, gali susižeisti pirštus, o kai susiduri su pasiekimų vertinimo testais, rezultatus turi vertinti taip pat tinkamai.

„Testų sumanymas yra geras – patikrinti, kurioje raidos pakopoje esi, ir jie sudaryti taip, kad pamatuotų vaiko aukštesniuosius mąstymo gebėjimus. Kai testai būna patikrinami, o tai vyksta nuotoliniu būdu, mokyklos gauna išsklaidytas informacijas. Jas analizuojant, gali neblogai pamatyti kiekvieno vaiko mokymosi situaciją. Testai rodo ir mąstymo gebėjimus: nuo žinių turėjimo iki aukštesniųjų – sintezės, analizės, vertinimo, palyginimo ir kt.“ –

pastebi S. Petraitienė.

Testų rezultatų analizė yra labai vertinga vaiko tėvams ir mokytojams. Juolab kad vaiko gebėjimai vertinami ir pagal sritis. Pavyzdžiui, jei atliekamas matematikos testas, matuojama, kaip vaikas sprendžia statistinius uždavinius, kaip suvokia lygtis, nelygybes ar geometrines užduotis.

„Tačiau testų vertinimų gavimas – tik pirmoji dalis ir net ne pati svarbiausia. Svarbiausia – kas daroma toliau. Jei vertinimai nugula stalčiuose, vadinasi, jie nieko verti. Kiekvienas vertinimas turi padėti suplanuoti tolimesnę vaiko mokymo eigą ir jo galimybes tobulėti“, – paaiškina pedagogė.

Tikslas – ne sučiupti klystant

S.Petraitienė girdėjo apie kai kurių mokyklų praktiką: gavę išsklotines apie vaikų pasiekimus, jos nusprendžia kažkokiu būdu tuos procentus, rodančius mąstymo gebėjimus, konvertuoti į pažymius. „Tai jau yra labai bloga praktika. Pasiekimų įvertinimas neturi būti nei bausmė, nei apdovanojimas“, – konstatuoja mokyklos vadovė.

Vaikų pasiekimų vertinimas labiausiai turi būti skirtas ne tik grįžtamajam ryšiui gauti, bet motyvuoti ir įkvėpti mokinius. Nes, gavus informatyvų atsaką, ką jau dabar gerai darai, kaip artėji prie tolimesnio tikslo, tu gali spręsti apie tolimesnę misiją, sugalvoti, kaip patobulinti darbą, kad gautum išsvajotą vertinimą.

„Toks pasiekimų vertinimas nebaisus, net trokšamas vaikų. Juk mes visi norime būti įvertinami kaip asmenybės, mokiniai, kaip turintys tam tikrų gebėjimų“, – sako pedagogė.

S.Petraitienė labai linkėtų mokykloms, artėjant nacionaliniams pasiekimų patikrinimams, į susitikimus kviesti tėvus ar kitu tinkamu būdu juos informuoti, labai aiškiai išdėstyti, kad pasiekimų patikrinimas ne bausmė, kad jokios sankcijos, gavus prastus rezultatus, nėra taikomos.

„Tikslas – ne sučiupti klystant, o tik pasimatuoti, kokią kelią per ketverius metus nuėjo vaikas. Tą sužinoti labai įdomu – pamatuoti vaiko mąstymo gebėjimus. Diagramų formato išsklotines peržiūrint, būna aiškiai matoma, kad, pavyzdžiui, vaikas statistikos užduotis sprendžia 100 proc. gerai. Juk sukelia džiugesį, kad vaiko sintezės ir analizės gebėjimai puikūs. Tai motyvuoja vaiką. O jei kitoje srityje gebėjimai nustatomi mažesni, tampa aišku, kur reikia labiau padirbėti“, – sako mokyklos vadovė.

„Labai tuo piktinuosi“

S. Petraitienė dalijasi, kad Vilniaus humanistinėje mokykloje mokytojai ima papildomai ruošti vaikus pasiekimų patikrinimui, sprendžia pernykščius testus ir kt. Taip vaikai išmoksta atpažinti tam tikro tipo uždavinius, greičiau susiorientuoja, kaip juos spręsti, įvertina darbo greitį.

„Aš tik vieno dalyko nesuprantu ir labai tuo piktinuosi: per 45 minutes pradinukas turi atlikti 40–41 užduotį. Šis tempas yra vienintelis dalykas, kuris vaikus išgąsdina, net kartais šokiruoja. Yra tikrai labai paprastų užduočių, kurioms atlikti reikia kelių sekundžių, bet kitoms, kur reikia aukštesniųjų mąstymo gebėjimų, reikia daugiau pagalvoti. Nėra tai dramatiška, vaikai spėja, būna tokių, kurie užduotis atlieka ir 5–10 min. anksčiau. Tačiau būna ir tokių vaikų, kurie nespėja“, – apgailestauja mokyklos vadovė.

Ji pastebi, kad nerimą jaučia visi žmonės, nė vienas neišvengia gyvenime situacijų, kai patiriamas stresas. Todėl vienas iš ugdytinų asmenybės dalykų – gebėjimas toleruoti nedidelį streso kiekį, gebėjimas mobilizuotis. Juk nedidelis streso kiekis mobilizuoja intelektines jėgas.

„Ruoštis retkarčiais situacijoms, kai būtina mobilizuotis – ugdymo proceso dalis. Vaikai juk nuolat rašo kontrolinius darbus, atsiskaito išmoktą medžiagą. Žinoma, pats nacionalinio patikrinimo pavadinimas sukelia papildomos baimės, tačiau nuotoliu virtualiai vykdomas yra lengvesnis nei seniau buvęs gyvai ir popieriuje“, – pastebi pašnekovė.

Vaikai turi prisiimti atsakomybę už savo mokymąsi

„Nesvarbu, koks žmogus bebūtų, prieš patikrinimą jis patiria visus žmogui būdingus jausmus. Ne išimtis ir Humanistinėje mokykloje. Tik tiek, kad mūsų vaikai patiria didelį palaikymą iš mokytojų. Mes puoselėjame širdingą ryšį tarp mokytojų ir mokinių. Mūsų tikslas – kad šis ryšys yra labai svarbus ir įkvepiantis“, – sako S. Petraitienė.

Mokyklos vadovė pastebi, kad paprastai tie vaikai, kuriems labai gerai sekasi pamokose, puikiai išlaiko ir nacionalinius testus. Tie, kuriems sekasi prasčiau, prasčiau užduotis atlieka ir įvertinimų metu: „Stebuklų nebūna. Tai, ką mokytojas stebi pamokose, kokius pažymius vaikams rašo, beveik visada tokie patys rezultatai matomi ir nacionalinių vertinimų metu. Nebūna extraordinarių rezultatų – tokių, kad silpnesnis mokinys testus išlaikytų puikiai.“

Vilniaus humanistinė mokykla į testus žiūri kaip į labai svarbų etapą, suteikiantį žinių, kaip patobulinti kiekvieno vaiko mokymą. „Mes neverčiame rezultatų pažymiais. Net jei vaikas surenka aukščiausius taškus, pasidžiaugiamo, sveikinamo, bet pažymių nerašome“, – sako pedagogė.

Taip pat Vilniaus humanistinė mokykla turi dar vieną ypatingą vaikų vertinimo formą, kurią įgyvendina nuo pat mokyklos įkūrimo – pusmečio pabaigoje vaikai ruošia savo sėkmės segtuvus ir jų pateiktis. Vaikai pakviečia į mokyklą tėvus ir jiems bei mokytojams pasiekimus pristato, pasakoja, ką per semestrą išmoko, kokias savo stipriąsias puses identifikavo ir kur jam nepasisekė. Net šešiamėčiai ruošia tokius segtuvus.

„Nesėkmės suformuluojamos kaip kito semestro tikslai“, – sako S. Petraitienė, apie tokį vertinimo principą sužinojusi iš dviejų Kanados pedagogių darbo aprašo.

„Mes tikime tuo, kad vaikai turi prisiimti atsakomybę už savo mokymąsi. Kuo anksčiau, tuo geriau“, – konstatuoja mokyklos vadovė, pridurdama, kad vaikai labai laukia tokių susirinkimų. Po pristatymo vaiko šeima eina įvykio atšvęsti, o kai pasiekimus pristato visi mokyklos mokiniai, visa mokykla, t. y. mokytojai ir vaikai, surengia šventę – iškylą ir būtinai valgo tortą.

Get real time update about this post category directly on your device, subscribe now.

[Subscribe](#)